

tava a morte sicura, una manifestazione della collera divina originata dai peccati dell'uomo e quindi la strada della salvezza doveva passare attraverso la pratica dell'espiacione collettiva, la preghiera e la penitencia per sollicitare ed ottenere la grazia della guarigione del corpo. Di qui la necessitat di preghiere collettive, di penitencie pubbliche, di venerazione delle reliquie. Ogni città accentua la devozione a un santo sulla base di avvenimenti straordinari, ma i Santi taumaturghi per eccellenza contro la peste diventano San Sebastiano, San Rocco e Sant'Efisia e la memoria popolare e religiosa li ha portati sino a noi. Ma aldilà degli aridi dati numerici, Francesco Manconi, evoca una Sardegna demograficamente ed economicamente dissanguata che vive, però, il fatto storico della rottura della continuitat del potere aristocratico cittadino e il nuovo riassetto demografico nati dalla strage operata dalla peste.

L'ultima grande pestilenza sarda del 1652-57 è destinata a lasciare un grande segno: "La peste, che storicamente incarna la fragilitat della vita umana e l'inconsistenza delle strutture d'antico regime, nella sua brutale repentinitat è anche capace di suscitare e accelerare processi storici di lunga durata. Il ricordo della peste resta vivo nel tempo allora? Sicuramente è destinato a restare vivo non tanto come reminiscenza storica popolare, quanto come esperienza collettiva che favorisce l'acquisizione di una nuova e più evoluta coscienza sanitaria".

Giannella Bilardi
(Alghero)

Zeitschrift für Katalanistik - Revista d'Estudis Catalans, vol. 7 (1994), Frankfurt am Main, Fundada per TILBERT DÍDAC STEGMANN..

Ha sortit el núm. 7 de la prestigiosa *Zeitschrift für Katalanistik, Revista d'Estudis Catalans*, editada a Frankfurt, sota la direcció del Prof. Tilbert Didac Stegmann.

La revista alemanya, amb la qual compartim alguns aspectes essencials en el terreny de la promoció de la cultura catalana als nivells més elevats, és punt de referència ben concret i afermat dins la realitat acadèmica particularment alemanya, per a tots els qui investiguen sobre camps catalanístics. La *ZfK* en aquest vol. 7è presenta un bon nombre de recensions de llibres catalans publicats en aquests darrers tres anys, tot indicant, successivament, les ciutats alemanyes i els instituts on la llengua i la cultura catalanes són objecte de docència.

Aquest número de la *ZfK* publica sis assaigs de notable interès: dos de procedència alemanya (*Katalanistische Bewegung und Gesellschaft 1898 bis*

1939, de Klaus-Jürgen Nagel - Frankfurt am Main - i *Für ein -aufgeklärtes Sprachbewußtsein: Eröffnung einer Debatte*, de Brigitte Schlieben-Lange - Tübingen) i quatre de distingides realitats territorials (*La unitat de la llengua catalana com a fet científic i com a argumentum ex autoritate: revisió crítica*, de Guillem Calaforra - Benaguasil; *La «Passió» catalana del segle XIV: estudi preliminar d'un poema inèdit*, de Peter Cocozzella - New York; *Panoràmica del teatre valencià de postguerra*, de Ferran Carbó - València i *Els poetes com a traductors: Kavafis en català, Kavafis en castellà*, de Enrique J. Nogueras Valdivieso - Granada).

Entre la indiscutible qualitat de tots els treballs presentats volem destacar dos assaigs particularment interessants per llur actualitat i enfocament.

El primer, de temàtica històrica contemporània, a càrrec de Klaus-Jürgen Nagel (Frankfurt), tracta del catalanisme com a moviment de masses organitzat dins d'una realitat geogràfica i econòmica entre les més importants de la península ibèrica i del mateix fet nacional català al llarg de la guerra civil, en la seva experiència de solidaritat nacional interclassista. L'autor analitza els canvis d'avui en relació al passat franquista i post-franquista, per a una millor comprensió d'aquesta societat, tan singular a Espanya, sobretot dins el marc de les nacions sense estat d'Europa.

El segon assaig de temàtica filosòfico-lingüística, a càrrec de Guillem Calaforra (Benaguasil), és més aviat una reflexió rigorosa sobre la ciència i el mètode aplicats a la lingüística catalana com *argumentum ex autoritate* i a la unitat catalanòfona com a problema central d'una discussió que avui interessa totes les àrees laterals a Catalunya, inclosa la de l'Alguer.

Rafael Caria

(L'Alguer)

Guida Generale degli Archivi di Stato Italiani, t. IV, S-Z, Firenze 1994.

È finalmente apparso a cura del Ministero dei Beni Culturali, l'Ufficio Centrale per i Beni archivistici, il IV volume della Guida Generale degli Archivi di Stato Italiani che, entro le lettere S-Z, illustra la parte del patrimonio archivistico nazionale conservata in 21 archivi e sezioni di Archivio di Stato.

Programmata sin dagli anni settanta, la ponderosa opera è destinata ad accrescersi con l'ultimo volume in preparazione, che dovrebbe porsi come indispensabile strumento per una più agevole consultazione dei quattro già editi.

Ovviamente la parte del leone è sostenuta dai due Archivi di Stato di Torino e di Venezia cui sono giustamente dedicate centinaia di pagine.